

Pravilan pristup online sigurnosti djece¹

Današnje online okruženje može biti problematično, pa čak i opasno, naročito za djecu.

Digitalni svijet, koji djeci pruža pristup učenju, zajednici i kreativnosti, takođe ih izlaže stvarnim rizicima za njihovu sigurnost, privatnost i blagostanje. Zahtjevi za poduzimanjem hitnih koraka kako bi se djeca bolje zaštitila online, ispunjavaju se uvođenjem različitih propisa. Budući da se radi o sigurnosti djece, od suštinske je važnosti da pronađemo djelotvorne pristupe kojim se istovremeno bavimo rizicima i štitimo prava djece.

Ovom informacijom pružaju se određene smjernice kako bi pomogli da se osigura pronalaženje pravilnog pristupa online sigurnosti djece.

Deset ključnih koraka za regulisanje online zaštite djece

1. FOKUS NA DIZAJNIRANJE PLATFORMI KOJE ĆE KREIRATI SIGURNIJE ONLINE OKRUŽENJE

Zahtijevajte od platformi da u samom dizajniranju načine digitalna okruženja sigurnijim – umjesto što taj teret prebacuju na djecu i roditelje. Kroz regulativu treba uvesti obavezu poslovnih praksi kojim se štite prava, što obuhvata i rješavanje problema dizajna koji izaziva ovisnost (poput beskonačnog skrolanja, autoplay-a i upornog iskakanja poruka) te strogo regulisanje online marketinga usmjerenog na djecu.

2. ZASNIVANJE REGULATIVE NA PRAVIMA DJECE

Neophodno je da djelotvorna regulativa bude utemeljena na pravima djece (vidjeti uokvireni tekst), koja se primjenjuju online na isti način kao i offline. To znači pristup koji uzima u obzir razvojne sposobnosti djece i njihova prava da imaju pristup informacijama, da se izražavaju i da učestvuju.

3. ZAŠTITA PRIVATNOSTI PODATAKA

Maksimalna zaštita dječjih podataka treba biti obavezna u vidu „fabričke postavke“ (*default setting*). „Mikro-targetiranje“ djece u komercijalne svrhe – odnosno profiliranje i targetiranje djece bilo koje dobi na osnovu digitalnog praćenja njihovih stvarnih ili pretpostavljenih karakteristika – ne bi trebalo biti dozvoljeno. Tamo gdje se prikupljaju podaci, isti moraju biti minimizirani, ograničeni na konkretnu svrhu i podložni najvišim zaštitnim mehanizmima, uz pružanje stvarne kontrole djeci i roditeljima u vezi načina na koji se koriste lični podaci.

4. OBAVEZNA DETALJNA PROVJERA IZ OBLASTI LJUDSKIH PRAVA OD STRANE KOMPANIJA

¹ Ovaj dokument je neslužbeni prevod sa originalne verzije na engleskom jeziku.

Zahtijevati od kompanija da prave procjene uticaja na prava djeteta u sklopu šire detaljne provjere poštivanja ljudskih prava – a koje se po potrebi provode prije nego se na platformama uvedu novi alati i funkcije, odnosno prije nego se izvrše značajne modifikacije postojećih aplikacija – uz javno izvještavanje o specifičnim uticajima platformi na djecu, te jasne posljedice za nepoštivanje.

5. POSTAVLJANJE „ZAŠTITNIH OGRADA“ NA SISTEMIMA ZA VERIFIKACIJU DOBI

Tamo gdje se koristi verifikacija dobi, neophodno je uspostaviti stroge zahtjeve u vezi prikupljanja i pohranjivanja podataka kako bi se zaštitila privatnost. Ono što je ključno je transparentnost u vezi onih koji pružaju servise za provjeru dobi, naročito ako je to povjereno nekoj trećoj strani, a isto važi i za mehanizme za utvrđivanje odgovornosti. Treba provoditi ocjenjivanje sistema za verifikaciju dobi kako bi se sagledao njihov uticaj na ljudska prava, što obuhvata i osiguravanje da su nediskriminacijski, te da su na raspolaganju rješenja za one koji možda nisu u posjedu zvaničnih dokumenata.

6. CILJATI DOBNA OGRANIČENJA NA KONKRETNE POVREDE

Dobna ograničenja na pristup djece specifičnim servisima i sadržajima trebaju biti usmjerena na jasno utvrđene povrede, kao što je to slučaj sa postojećim ograničenjima u vezi pornografije i kockanja. Slično tome, i za nova pitanja koja izazivaju zabrinutost, poput ograničenja na korištenje AI chatbotova i elemenata dizajna koji izazivaju ovisnost, možda će biti neophodna dobna ograničenja i izmjene dizajna u vezi tih specifičnih elemenata i servisa.

7. DATI GLAS DJECI I ČUTI ŠTA IMAJU DA KAŽU

Djeca imaju pravo da ih se čuje, što se takođe odnosi na način na koji se digitalna okruženja dizajniraju, kako se njima upravlja i kako su regulisana, te moraju imati uticaja na oblikovanje digitalnog svijeta koji oblikuje njihove živote. Djecu treba konsultovati u regulativnim procesima koji se odnose na njih, a nakon što dođe do implementacije regulative, treba prikupiti njihove stavove u vezi uticaja iste i razmotriti ih na smislen način.

8. ZAHTIJEVATI TRANSPARENTNOST

Zahtijevati od platformi da osiguraju transparentnost u vezi njihovog dizajna i podatkovnih praksi, te da omoguće nezavisnu provjeru ovih sistema. Ovo obuhvata smislene informacije o moderaciji sadržaja, sistemima preporuka i elementima koji utiču na djecu, na način koji je razumljiv regulatorima, istraživačima i široj javnosti.

9. UKLJUČITI NADZOR I OSIGURATI ODGOVORNOST

Sve gorenavedeno mora biti podržano od redovnih izvještajnih mehanizama, te mora biti predmetom djelotvornih pravnih lijekova i nezavisnog nadzora, uz pravne posljedice koje imaju odvratajući efekat.

10. OSLANJATI SE NA DOKAZE I PRIKUPLJATI IH KAKO BI SE POBOLJŠALI ODGOVORI

Ovo je prostor koji se stalno razvija, te je potrebno da regulatori kontinuirano procjenjuju koji su pristupi najbolji za zaštitu djece. Ovo od kompanija zahtijeva da omoguće pristup nezavisnim istraživačima, te zahtijeva transparentnost s njihove strane i brzo djelovanje na osnovu prikupljenih dokaza.

Sigurniji digitalni prostor za djecu i za nas sve

Ovi koraci, uzeti zajedno, pružaju put za propise koji poboljšavaju zaštitu djece na internetu, te istovremeno izbjegavaju neke od zamki koje se pojavljuju u ovom složenom prostoru, poput općenitih pristupa koji mogu nenamjerno gurnuti djecu na rizičnije i manje nadzirane platforme, odnosno pristupa koje je lako zaobići.

Potrebni su nam pristupi koji postižu više od blokiranja pristupa za neku djecu, a kojim se istovremeno napuštaju platforme koje su i dalje nesigurne za one koji zaobilaze zabrane i za sve nas ostale. Online povrede djece nisu inherentne niti neizbježne. Ovih deset koraka pružaju smjernice za naše pronalaženje puta ka sigurnijem online prostoru za djecu i za nas sve.

DJECA TAKOĐE IMAJU PRAVA

- Prava djece primjenjuju se jednako i u potpunosti u digitalnim, isto kao i u svim drugim okruženjima.
- Konvencija o pravima djeteta je najšire ratifikovani sporazum o ljudskim pravima, koji ima gotovo univerzalnu podršku. Ove obavezujuće pravne obaveze zahtijevaju od država da razmotre „**najbolje interese djeteta (čl. 3.)**“ i da iskažu „**poštovanje prema njihovim razvojnim sposobnostima (čl. 5.)**“.
- Djeca takođe imaju **pravo da ih se čuje (čl. 12.)** i **da se ne suočavaju sa diskriminacijom (čl. 2.)**.
- Najbolji interesi djeteta predstavljaju pravni standard na koji se vlade i kompanije ne mogu selektivno pozivati. Njime se zahtijeva posvećivanje pažnje svim pravima djece, što uključuje njihova prava na samoizražavanje, učestvovanje i pristup informacijama, te na privatnost i razvoj.
- Prema Vodećim principima UN-a o poslovanju i ljudskim pravima i pravima djece i poslovanju, kompanije su odgovorne za poštivanje prava djece detaljnim provjerama iz oblasti ljudskih prava, što uključuje procjene uticaja na prava djece, kao i osiguravanje sigurnosti u fazi dizajniranja. Vlasti imaju primarnu dužnost da zaštite prava djece, što zahtijeva djelotvorno zakonodavstvo, regulativu, nadzor digitalnih platformi i pružanje djelotvornih pravnih lijekova.